

Kaikki kirjat eivät löydy Googlella

"Vaan miten vähän jääkään meistä muistoks' tulevain", riimitteli Tapio Rautavaara 1950-luvulla. Tämä lauluteksti toki löytyy yhä netistä. Mutta läheskään kaikki suomenkielisetkään kirjat autonomian ajalta eivät löydy Googlella, eivätkä edes Project Gutenberg -sivustolta.

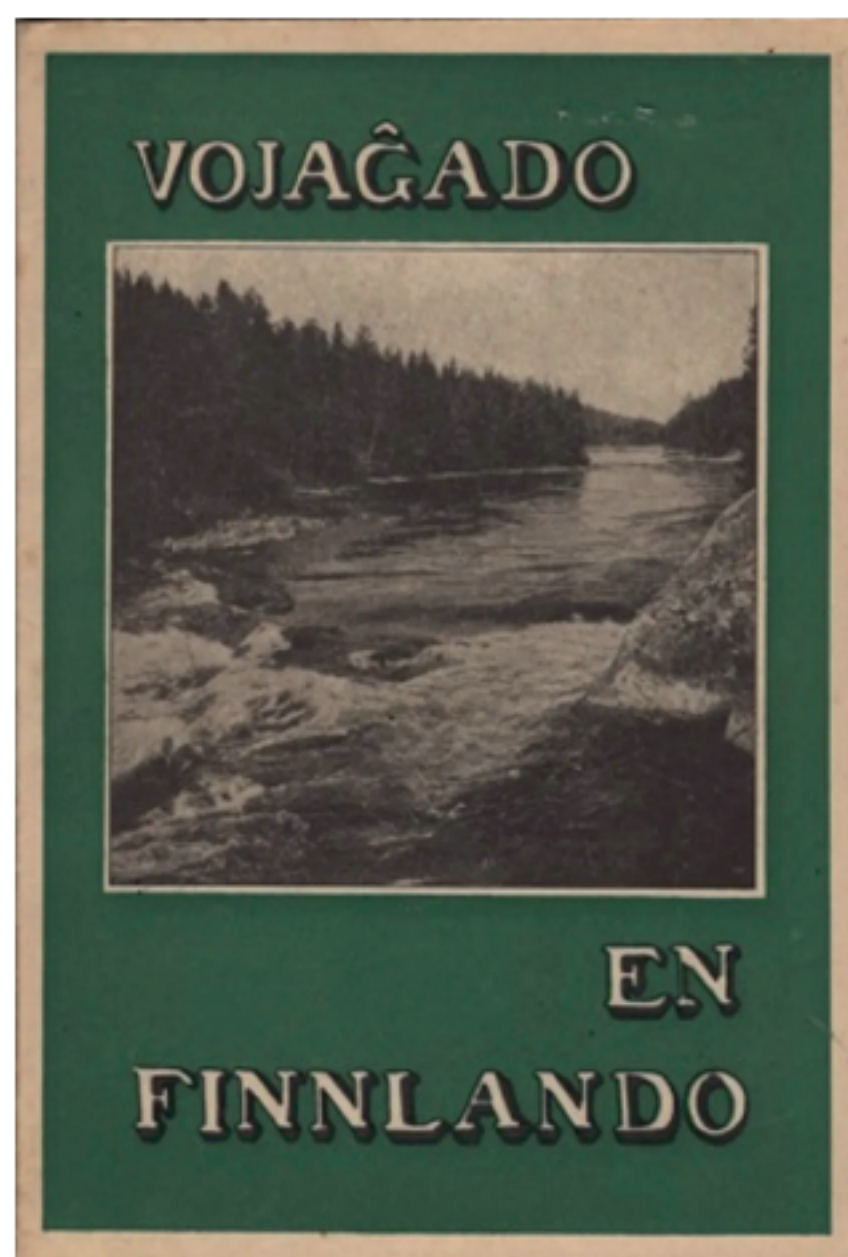
1970-luvulla valokuvaaja Vilho Setälä sekä vaimonsa, tohtori ja professori Hertta Kalkas olivat kumpikin usein kuultuja esitelmöitsijöitä yhdistyksemme Helsingin keskustelukokouksissa. Hertta alusti tuolloin keskusteluja mm. tasa-arvosta, ihmiskäsityksistä sekä tavoiteoppimisesta peruskoulussa. Vilho puolestaan kävi kertoilemassa sekä valokuvauksesta että 19.10.1978 Suomen Esperantosäätiön edustajana toisesta lempiharrastuksestaan, keino-tekemisestä maailmankielestä.

Keskustelu universaalien kielen tarpeesta sekä kokemuksista ensimmäisistä sähköisistä fraasitulkki-sanakirjoista automaattiseksi kielenkääntämiseksi jatkui jäsenlehden palstoilla. Muistan olleeni Vilhon kanssa täysin samaa mieltä ainakin siitä, että käännösohjelmat tarvitsivat edes tyydyttävästi toimiakseen välttämättä keino-tekemisen, yksiselitteisen ja epäidiomaattisen, mutta silti vivahteikkaan välikielen, jollaiseksi ehkä esperanto olisi saattanut olla sopiva.

Viime puolen vuosisadan aikana yleistynyt tietokoneavusteinen kielenkääntäminen, jonka nykyinen kehitysvaihe lienee useimmille tuttu ainakin kiinalaisen elektroniikan käyttöohjeista sekä Google Kääntäjän aikaansaannoksina, osoittanee hyvin sen, miten oikeassa tuolloin olimmekaan!

1960-luvulla minulla oli opiskelutoveri, joka oli osallistunut esperantonkieliseen opetukseen Someron kokeiluparuskoulussa. Totesin silloin, että sillä kielellä kirjoitettua proosaa pystyy ymmärtämään vain parin viikon harjoittelulla, joten tuo jo tuolloin täysin hyödyttömäksi luokittamani keksintö ei tarjonnut minkäänlaisia haasteita, saati hyötyjä. Niinpä unohdin koko jutun aina Vilho Setälän tapaamiseen saakka.

Someron esperantokoulusta oli saatu niin erinomaisia tuloksia, että kielikoulukokeilusta kertoneet muistiot oli päätetty haudata valtioneuvoston arkistoihin mahdollisimman syväälle — ja varmaan hyvä niin. Eivätpähän olleet ainakaan

ohjaamassa opetusministeri Virolaisen ajamia peruskoulupäätöksiä sivuraiteille.

Tutustuttuani Vilho Setälään löysin sattumalta helsinkiläisestä antikvariaatista tämän kappaleen jo autonomian aikana ilmestyneestä matkaoppaasta, joka kertoi Suomen suuriruhinaanmaasta, *La paca angulo de Europo*. Se sisälsi mm. esperantontaitoisten matkaoppaiden tai -avustajien nimiluettelon: *Delegitoj de universala Esperanto-Asocio en Finnlando*. Mukana oli myös itse Vilho Setälä, *studento*, Neitsytpolku 2 A, Helsingforsso.

Karttoineen ja ilmoitusliitteineen tuo kirjan antaa erinomaisen kuvan eksoottisesta Pohjolasta — Suomesta ja Helsingistä, jonne mm. Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön alukset Oihonna ja Wellamo kuljettavat seikkailunhaluisia sekä Tukholmasta että Pietarista. Säännöllistä matkustajalaivaliikennettä Hankoon oli tarjolla myös Kööpenhaminasta, Räävelistä, Stettinistä ja kauempaakin.

Tämän "Euroopan rauhaisan nurkan" tärkeimmät turistikohteet, mm. Aavasaksa, Hanko, Hamina, Heinola, Hämeenlinna, Imatra, Laatokka, Lappeenranta, Porvoo, Punkaharju, Savonlinna, Sortavala, Viipuri ja Valamo esitellään myös monin mustavalkoisin valokuvin.

Tämän maailman kenties autonomisimman autonomian itsenäisyyden tunnusmerkkinä oli oma valuutta, minkä ansiosta talouspolitiikkaa ja ulkomaankauppaa voitiin suunnitella emämaan ruplien arvon heittelemisestä riippumatta. Niinpä turistipalvelujenkin hinnat ilmoitetaan

markkoina, postimerkkejä lukuun ottamatta: postitaksat kerrottiin kopeekkoina, koska valtion Posti sekä lennätin laskuttivat tietenkin keisarikunnan valuutassa. Puhelinyhtiöt, -yhdistykset ja -osuuskunnat toimivat jo yksityisellä pohjalla, toki keskenään verkostoituen.

Tämäkin ainutlaatuinen historiadokumentti näyttää tyystin puuttuvan jopa nettiarkistoista. Mainosmaksujen perusteella hakutuloksia järjestelävällä Googlella ei ensimmäiseen kymmeneen hakutulos-kuvaruudulliseen mahdu edes yhtä mainintaa tuosta teoksesta. Myöskään Bing ja DuckDuckGo eivät löydä ensimmäistäkään osumaa tuon kirjan nimellä. Naapurimaamme Yandex-kone näyttää kolme linkkiä, jotka kaikki liittyivät kirjan nimen mainitsemiseen Archive.org-sivuston dokumenteissa, mutta itse kirjaa ei löydy sieltäkään. Vanha Yahoo tarjoilee enemmän ja vanhempia hakutuloksia, jotka eivät kuitenkaan johda alkuperäisen aineiston jäljille: kaksi niistä oli suomalaisten ja yksi virolaisen divarin vuosien takaisia myynti-ilmoituksia.

Edes epäkaupallisesta Gutenberg.org-sivustosta, johon on jo skannattu ja digitoitu melkoinen määrä myös suomenkielistä kirjallisuutta autonomian ajalta — mm. 41 Juhani Ahoa, 16 Santeri Alkiota ja 21 Elias Lönnrotia — ei löydy kuin pari esperantoksi käännettyä suomalaisten kirjailijoiden teosta: Linnankosken *Batalo pri la Domo Heikkilä* sekä Kiven *La Botistoj* (Nummi-suutarit?). Jopa Vilho Setälän suurin oma käännösurakka, Aleksis Kiven *Sep fratoj* näyttää yhä puuttuvan kaikista sähköisistäkin arkistoista.

MYSTEERI
Tampere · Turku · Jyväskylä · Kuopio · Pori · Mikkeli

MENSAN JÄSENKORTILLA -15% HENKILÖKOHTAISESTA PELIHINNASTA MA-TO

VARAA PAKOSI ARJESTA: www.mysteeri.com